

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim
Ghairmiúil i measc Ceannairí
Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional
Learning of School Leaders
and Teachers

CEOL

Nádúr Comhtháite Fhoghlaim an Cheoil

Leabhrán Foghlama Gairmiúla

2023-2024

Nádúr Comhtháite Fhoghlaim an Cheoil

Baineann nádúr comhtháite fhoghlaim an cheoil le héisteacht agus freagairt, le cumadh agus taibhiú ní hamháin a bheith ag tacú lena chéile ach ag brath ar a chéile, agus mar thoradh ar an gcur chuige comhtháite sin is foghlaim optamaithe, bhríoch agus chomhleanúnach a dhéantar

Clár an Ábhair

INTREOIR

	LEATHANACH
Príomhdhoiciméid	4
OECD: The Nature of Learning	4
Intinní Foghlama	5
Nádúr Comhtháite Fhoghlaim an Cheoil ó Bhunscoil go dtí an tSraith Shinsearach	6

ÉISTEACHT

Straitéisí Oideolaíocha d'Éisteacht sa Seomra Ranga	8
Aonad Foghlama Samplach Idir Lámha: Tréimhsí Stairiúla an Cheoil	10
Scil na Comparáide	11
Straitéisí Fhéideartha chun Critéir Ratha a Chomhchruthú	12
Intinní Foghlama, Critéir Ratha agus Pleanáil Éifeachtach	14
Éisteacht Roghnach na hArdteistiméireachta	15

CUMADÓIREACHT

Straitéisí Oideolaíocha do Chumadóireacht sa Seomra Ranga	17
Aistear Déantáin Cheoil	19
Breithnithe le linn a bheith Cruthaitheach	20
Samplaí de MRB1 Obair Scoláirí Foilsithe ag an CNCM	21
Crutháimis	22
Cumadóireacht Roghnach na hArdteistiméireachta	23

TAIBHIÚ

Straitéisí Oideolaíocha do Thaibhiú sa Seomra Ranga	24
Praiticiúil – Cad é atá i gceist leis an bhfoghlaim?	26
Seim Ensemble Seomra Ranga	26
Tascanna Taibhithe Tobchumtha Sóisearacha agus Sinsearach	27
Bímis ag Tobchumadh	28

SEOLADH AMACH

Machnamh ar Mo Scoil agus Mo Chomhthéacs	31
Machnamh ar Nádúr na Foghlama	32

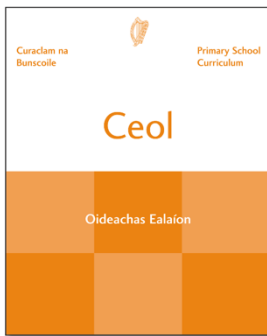
Oide

Tacú leis an bhFoghlaim Ghairmiúil i measc Ceannairí Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional Learning of School Leaders and Teachers

Nádúr Comhtháite Foghlaim an Cheoil

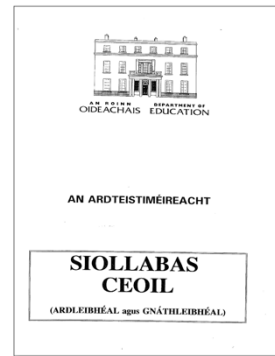
PRÍOMHDHOICIMÉID

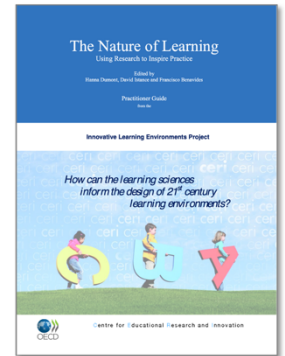
Ceol Bunscoile Oideachas Ealaíon 1999

Sonraíocht Cheoil na Sraithe Sóisearaí 2017

Siollabas Ceoil na hArdteistiméireachta 1996

The Nature of Learning Using Research to Inspire Practice

OECD: THE NATURE OF LEARNING

Taighde a úsáid chun cleachtas a spreagadh

- Foghlaimoirí sa chroílár**
  - a aithníonn agus a spreagann rannpháirtíocht ghníomhach agus a fhorbraíonn tuiscint i scoláirí ar a ngníomhaíocht féin mar fhoghlaimoirí
- Nádúr sóisialta na foghlama**
  - a spreagann go gníomhach foghlaim chomhoibríoch dhea-eagraithe
- Tá mothúcháin lárnach san foghlaim**
  - bíonn múinteoirí go mór i dtiúin le hinspreagadh na bhfoghlaimoirí agus leis an ról lárnach atá ag mothúcháin sa ghnóthachtáil
- Difríochtaí aonair a aithint**
  - a bheith an-tuisceanach faoi na difríochtaí aonair i measc na bhfoghlaimoirí, lena n-áirítear a n-eolas roimh ré
- Gach foghlaimoir a fhorbairt**
  - a éilíonn obair chrua agus dúshlán ó gach duine gan ró-ualach iomarcach
- Measúnú chun Foghlama**
  - ba cheart don mheasúnú foirmitheach a bheith substaintiúil, rialta agus fiuntach; ba cheart é a úsáid chun treo agus cleachtas a mhúnlú
- Naisc chothrománacha a thógáil**
  - a éascaíonn naisc a bheith déanta thar réimsí eolais agus ábhair chomh maith le naisc leis an bpobal agus leis an domhan mór

Oide

Tacú leis an bhFoghlaim Ghairmiúil i measc Ceannairí Scoile agus Múinteoirí

Supporting the Professional Learning of School Leaders and Teachers

- cuirfimid lenár dtuiscint ar an gcaoi a bhfuil an t-eolas agus na scileanna a bhaineann le héisteacht, cumadóireacht agus taibhiú nasctha ar fud chontanam an oideachais cheoil ag leibhéal na bunscoile agus ag leibhéal na meánscoile
- fiosróimid straitéisí oideolaíocha chun cabhrú tuilleadh leis na scileanna éisteachta, cumadóireachta agus taibhithe sa seomra ceoil
- fiosróimid conas a chuireann nádúr comhtháite na héisteachta, na cumadóireachta agus an taibhléirithe le forbairt an cheoltóra iomláin

Gníomhaíocht 1: Smaoinigh ar gach ceann de na 3 ráiteas seo a leanas faoi Oideachas Ceoil.....

*‘Modh ealaíne é ceol atá
préamhaithe go domhain i
nádúr an duine.
Tugann sé deiseanna
fadsaoil do chothú
samhlaíochta, íogaireachta,
cruthaitheachta, fiontraíochta
agus taitnimh’*

*‘Cuireann ceol le forbairt na
feasachta agus na tuisceana
ealaíonta, féinléiriú, féinmhuinín,
samhlaíocht agus íogaireacht
ilchultúrtha, agus dá bhrí sin, le
forbairt an duine ina iomláine’*

*‘Tá meas ar an gceol mar
ghné ealaíne shoch-
chultúrtha agus shóisialta
a ghabhann thar constaicí
teanga, creidimh agus
cine’*

Gníomhaíocht 1:

Cén leibhéal, bunleibhéal, sóisearach nó sinsearach, is mó a mbaineann na ráitis seo leis?

Nádúr Comhtháite Fhoghlaim an Cheoil

Gníomhaíocht 2

Ciorclaigh/Aibhsigh/Cuir líne faoi/Ceangail
an t-EOLAS agus na SCILEANNA
a bhaineann le **hÉISTEACHT**
a nasctar **tríd** an gcontanam seo

Gníomhaíocht 7

Ciorclaigh/Aibhsigh/Cuir líne faoi/Ceangail
an t-EOLAS agus na SCILEANNA
CUMADÓIREACHTA
atá le fáil i dTaibhléiriú agus Éisteacht
thar gach leibhéal den chontanam seo

BUNSCOIL

Éisteacht le Ceol agus Freagairt dó Iniúchadh fuaimeanna

- Fuaimeanna sa timpeallacht
- Fuaimeanna gutha
- Cnagadh coirp
- Uirlisí ceoil

Éisteacht le ceol agus freagairt dó

- Éisteacht a bhfuil cuspóir léi
- Raon leathan stíleanna
- Léirsmaoineamh a dhéanamh ar a c(h)uid oibre féin agus ar obair páistí eile
- Freagairt go samhlaíoch
- Gnéithe ceoil a aithint

BUNSCOIL

Cumadóireacht

Tobchumadh agus Cruthú

- Foinsí fuaime a úsáid
- patrúin shéiseacha agus rithimeacha a athghairm, a fhreagairt agus a chruthú
- Feasacht agus smacht ar gnéithe an cheoil a thaispeáint

Pléigh agus Taifead

- Léirsmaoineamh agus meastóireacht a dhéanamh ar a c(h)uid oibre féin agus ar obair páistí eile
- Siombailí grafacha a chumadh agus/nó nodaireacht chaighdeánach
- Taifead trí mheáin leictreonacha a úsáid

SÓISEARACH

Breithmheas agus Freagairt a Thabhairt

- Scileanna anailíse, comparáide agus measúnaithe
- Scileanna éisteachta: fonn, rithim, tionlacan agus armóin
- Eolas agus tuiscint ar ghnéithe, comhthéacsanna agus teanga an cheoil
- A mhóthúcháin faoin gceol a chur in iúl
- Údar a thabhairt le tuairimí agus cinntí ceoil amach anseo
- A thabhairt agus a chruthú féin a bheachtú agus a fheabhsú

SÓISEARACH

Cruthú agus Iniúchadh

- An dóigh a gcuirtear séis le chéile a thuiscint
- An dóigh a gcuirtear fuaimeanna i mullach a chéile chun uigeacht agus armóin a chruthú
- Rúin agus prótacail chultúrtha cumadóirí agus cóiritheoirí a léirmhíniú
- Téamaí agus smaointe chun ceol a chruthú a chuardú agus a aimsiú
- Eispéireas daoine eile a úsáid chun bonn eolais a chur faoina gcinntí cruthaitheacha féin
- Machnamh an Scoláire
- Stíl nó seánra ar bith, uirlis nó guth

SINSEARACH

Croíchúrsa Éisteachta

- 4 shaothar dhualgais: tréithe ceoil, stíl agus comhthéacs stairiúil, anailís, breitheanna comparáideacha, an chiall a mheas
- Ceol Gaelach: raon agus éagsúlacht an cheoil, cora agus tionchar, stíleanna ceolchasaídh, an saibhrí atá déanta aige ar cheol tíre thar lear
- Scileanna Éisteachta: séis, rithim, tondathanna, struchtúir, tréithe ceoil, tréithe stíle, uigeacht, dúnta

Éisteacht Roghnach - Ábhar faoi shainstaidéar

- Rogha Tréimhsí
- Breithiúnais
- Chomparáideacha
- Bunábhar cheoil
- Iomlán ann féin
- Éisteacht diongbháilte
- Spreagadh Pearsanta

SINSEARACH

Croíchúrsa Cumadóireachta

- Séis 4 bharr a fhreagairt/soiléiriú ar théacs/rince a thugtar, leagan
- Armóin cuir séis agus nótaí doird/cuir cordaí agus nótaí doird/cuir cordaí agus forshéis
- Uraiceacht an cheoil i dteannta le cluas-samhlaíocht a chuirfidh ar a gcumas ceol a chumadh agus a scríobh

Cumadóireacht Roghnach: Punann

- Dhá dhréacht ghearra agus/nó dhá amhrán
- Cumtha, eagraithe nó ionstraimithe
- Coitianta, comhthionólach, eithneach, avant-garde nó leictro-fuaimíocht nó teaghlaim
- Breactha i nodaireacht go hiomlán
- Léargas iomlán scríofa den phróiseas

ó Bhunscoil go dtí an tSraith Shinsearach

Gníomhaíocht 13

Ciorclaigh/Aibhsigh/Cuir líne faoi/Ceangail

an t-EOLAS agus na SCILEANNA

a bhaineann le **TAIBHIÚ**

a nasctar **tríd** an gcontanam seo

BUNSCOIL

Léiriú: Amhránaíocht

- Réimse cineálacha amhrán
- Amhránaíocht aoncheoil agus páirtamhránaíocht
- Feasacht agus smacht ar gnéithe an cheoil a thaispeáint
- Na difríochtaí idir mhíreanna amhráin a thabhairt faoi deara
- Rothlaim a léiriú le héagsúlachtaí uigeachta

Litearthacht

- Séis
- Sólfá tonach
- chliathnodairecht
- gléaschomharthaí
- Amharcléamh
- Rithim agus amchomharthaí

Seinm Uirlisí

- Teicníochtaí seanma
- Uirlisí séiseacha agus Cnaguirisí
- Tionlacan
- Foinn choitianta a léiriú

SÓISEARACH

Rannpháirtíocht agus Déanamh Ceoil

- Smaointe cruthaitheacha a chur in iúl agus smaointe daoine eile a léirmhíniú
- Líofacht agus rialú teicniúil
- Tuiscint ar ghnéithe ceoil agus ar theicnící uirlise/guthacha a léiriú
- Cinntí agus breithiúnais eolasacha ceoil a dhéanamh trí chleachtú, trí athbhreithniú agus trí bheachtú

SINSEARACH

Croíchúrsa Ceolchasaídh

- Rogha Gníomhaíochtaí
- Triail Neamhullmhaithe
- Líofacht Theicniúil/Líofacht an Cheoil
- Tionlacan, de réir mar is cuí
- Cumas an líne a choinneáil agus cur go ceolmhar le foilsíú an dréachta

Ceolchasadh Roghnach

- Ceolchlár a chasadh a léiríonn forleathnú ar an gcroífhoghlaim

Nótaí

Tréimhsí Stairiúla an Cheoil a Theagasc

Is ionann tréimhse agus stíl an cheoil a theagasc agus foghlaim faoi ghnéithe an cheoil chomh maith le gnéithe stíle gach tréimhse. Rud amháin faoi thréimhse agus stíl an cheoil a theagasc, is ea go mbíonn scoláirí in ann na gnéithe ceoil faoi seach a aithint ó chluas do gach tréimhse agus cur síos a dhéanamh orthu. Mar mhúinteoirí, déanaimid ár ndícheall foghlaim scoláirí faoi ghnéithe ceoil a nascadh leis an méid atá á chloisteáil acu sa cheol trí am a chaitheamh leis an oideolaíocht uileghabhálach fuaim roimh shiombail. Seo roinnt straitéisí le cur san áireamh agus tú ag plé le foghlaim faoi thréimhse agus stíl an cheoil trí éisteacht i seomra an cheoil.

1. Can / Buail bosa / Seinn / Seinn in éineacht

Cabhraigh le scileanna éisteachta trí ghníomhaíochtaí léirithe. Éist leis an gceol agus tóg an t-am chun canadh, bosa a bhualadh agus/nó oibriú amach conas é a sheinm ar do chuid uirlisí. Can, buail bosa agus/nó seinn in éineacht agus tú ag éisteacht leis an léiriú taifeadta.

Cuir chuige fhéideartha

- Cóirithe a aimsiú agus/nó simpliú a dhéanamh ar an gceol/príomhthéama/móitíf do do scoláirí chun a n-aird a tharraingt ar na comharthaí sóirt cluaise, ar an bhfoghlaim, sa phíosa ceoil sin.
- Agus tú ag éisteacht le taifeadadh, buail nó tapáil an buille, an buille anuas, na cúlbuillí, rithimí na hostinati, móitifeanna agus téamaí
- Réimnithe/patrúin chorda a aithint agus tú ag éisteacht agus ag seinm in éineacht leis an bpíosa
- Dúntaí a chanadh nó a sheinm in 1, 2, 3 nó níos mó páirteanna chun aird a tharraingt ar ghuth tosaigh
- Le linn éisteachta, iarracht a dhéanamh a oibriú amach, ag úsáid uirlisí ranga nó DLT, cad iad na cordaí /réimnithe armónacha/dúntaí a chloistear sa cheol
- Ag éisteacht leis an bpíosa ceoil, bíonn grúpaí éagsúla ag canadh, ag bualadh bos agus/nó ag seinm gnéithe éagsúla ceoil ag an am céanna chun cabhrú le foghlaim faoi chodanna, sraitheanna agus uigeacht

2. Anailís na Scoláirí

Chun éisteacht le ceol agus anailís a dhéanamh air ní mór pleanáil chúramach, am lena fhorbairt agus is gá é a chleachtadh. Tosaigh le rainn do pháistí, amhráin tíre nó foinn aitheanta agus ansin bog ar aghaidh go dtí cóirithe simplithe saothar.

Cuir chuige fhéideartha

- Agus iad ag éisteacht leis na rainn do pháistí, nó le foinn aitheanta srl, iarr ar na scoláirí an míriú a aithint, áit a bhfuil an tséis ag gluaiseacht de réir céime / léime / an dá rud, nótaí nó frásaí athcheolta, seichimh, athruithe dinimice agus/nó luas agus ansin iad a mharcáil ar an scór
- Éistean na scoláirí le bunchordaí I IV agus V. Agus iad ag éisteacht le léiriú de Twinkle, Twinkle mar shampla, iarr orthu a aithint cá n-athraíonn an corda, agus an bhfuil fuaim neamhchríochnaithe nó críochnaithe ar na dúntaí. Ansin, agus an scór á úsáid, taispeáin armónú séis shimplí agus conas a oibríonn dúntaí
- Uirlisí a aithint trí éisteacht agus cur síos a dhéanamh ar a bpáirt i sliocht, ó chóirithe aonair agus dhá/trí pháirt go saothair ceolfhoirne

3. Ceol a Theagasc go Ceolmhar

Trí ghnéithe / eilimintí ceoil a theagasc, tugtar léiriú cluaise ar na gnéithe/eilimintí ceoil atá á bhfoghlaím agus bíonn scoláirí in ann an méid a chloiseann siad a nascadh lena dtuiscint agus lena bhfoghlaím scríofa.

Cuir chuige fhéideartha

- Agus iad ag éisteacht, tabhair cuireadh do na scoláirí aon rud agus gach rud a chloiseann siad i sliocht a scríobh ina bhfocail féin
- Trí phlé agus trí éisteacht arís leis an sliocht seo, eagraigh a gcuid focal faoi na ceannteidil éagsúla de na gnéithe ceoil
- Ansin aonraigh agus oibrigh ar gach ceann de na gnéithe ina n-aonar chun a dtuiscint a dhoimhniú. Agus iad ag éisteacht, iarr orthu an ghné a chanadh/a bhualadh de bhosa / a sheinm ar a n-uirlis agus iarr orthu cur síos níos mine a dhéanamh air, ina bhfocail féin
- Le chéile comh-chruthaígí agus aontaígí ar an bhfoclaíocht don sainmhíniú nó don chur síos sin ar an stíl
- Seachain sainmhínte i ngluaiseanna leo féin, bíodh gach sainmhíniú nasctha go soiléir i gcónaí le háit i bpíosa ceoil nó i saothar ar leith

4. Scoláirí mar Bhleachtairí Stíle

Ní bhíonn stíleanna ceoil ann i bhfolús, tá baint ag gach ceol lena chéile. Trí éisteacht le stíleanna éagsúla agus dul i ngleic lena bhfoghlaím, cuideoidh sé sin lena chur ar chumas scoláirí páirt a ghlacadh, a bheith cruthaitheach agus an ceol a mbíonn siad ag plé leis a mheas.

Cuir chuige fhéideartha

- Is mór a chuidíonn sé le foghlaim scoláirí an phríomhfhoghlaim a bheith eagraithe i ngreillí nó i dtáblaí comhlánaithe. Mar sin féin, tá an baol ann leis an gcur chuige sin go bhféadfadh scoláirí féachaint ar éigean ar na bileoga seo agus ní bhíonn san fhoghlaim ach foghlaim de ghlanmheabhair amháin. Trí threoir, tacaíocht agus stiúir a thabhairt do scoláirí a ngréille/tábla féin a chomhlánú de réir mar a théann siad tríd an aonad, tugtar faill do scoláirí úinéireacht a ghlacadh ar a gcuid foghlama féin
- Tosaigh le ceisteanna simplí – Cén bhliain, dar libh, óna dtagann an ceol seo? Cad é an corda i mbarra 1? Cad é atá suimiúil faoin gcorda seo? Ansin déan tagairt don stíl nó don chomhthéacs m.sh., dord Alberti. Cabhróidh an cur chuige imscrúdaitheach sin leis na scoláirí a bheith in ann gnéithe stíle a aimsiú agus a chloisteáil sa cheol a mbíonn siad ag éisteacht leis

Gníomhaíocht 4: Sainaithin 1 straitéis oideolaíochta is mó a chabhródh le do chuid scoláirí agus iad ag foghlaim faoi thréimhsí stairiúla an cheoil. Roinn straitéis amháin eile a d'oibrigh duit i do sheomra ranga.

Aonad Foghlama Samplach idir lámha: Tréimhsí Stairiúla Ceoil

Fócas ar na Torthaí Foghlama

- 1.14 comparáid a dhéanamh idir píosaí ceoil atá comhchosúil de réir ré agus stíle le cumadóirí éagsúla ó thíortha éagsúla
- 3.3 staidéar a dhéanamh ar stíl chomhaimseartha nó stairiúil ceoil faoi leith; anailís a dhéanamh ar a struchtúr agus a húsáid as gléasanna ceoil, agus cur síos a dhéanamh ar thionchar stíleanna eile uirthi

Intinní Foghlama

Táimid ag foghlaim chun...

- ár dtuiscint ar ghnéithe ceoil a dhoimhniú
- gnéithe de thréimhsí stairiúla éagsúla a iniúchadh
- cur síos a dhéanamh ar 3-4 gnéithe ceoil sa cheol a bhfuil mé ag éisteacht leis
- scil na comparáide a úsáid

Fianaise ar Fhoghlaim – Tasc

Déan comparáid idir dhá phársa ceoil Rómánsach le cumadóirí éagsúla ó thíortha éagsúla. (Is féidir tagairt a dhéanamh d'uirlisí, séis, dinimic, stíl agus/nó eile)

Gníomhaíocht 3

Déan cur síos ar 2-3 ghné den stíl a chloistear i *Symphonie Fantastique*. Cad iad an 2 stíl eile a ndéantar tagairt dóibh sa sliocht seo?

Hector Berlioz
Symphonie Fantastique
Gluaiseacht 5

Gnéithe

1. _____

2. _____

3. _____

Stíleanna

1. _____

2. _____

Acmhainní Físe

Pyotr Ilyich Tchaikovsky: Siansa uimh. 4, Gluaiseacht 4
The Arctic Philharmonic
Christian Lindberg
<https://youtu.be/CIHz-w5sdE0>

Hector Berlioz: *Symphonie Fantastique*, Gluaiseacht 5
Orchestre National de France
Leonard Bernstein
<https://youtu.be/cao6WyF-61s>

BRIATHAR GNÍMH

Déantar cur síos ar gach briathar gnímh i dtéarmaí na rudaí ba chóir a bheith ar chumas an scoláire ach an toradh foghlama a bhaint amach.

Déan comparáid **1.13** **1.14** **3.7**
Cuntas a thabhairt ar na cosúlachtaí nó na difríochtaí idir dhá rud nó cás (nó níos mó), ag tagairt don dá cheann acu/dóibh uile síos tríd

Gníomhaíocht 5a: Déan iniúchadh ar an gcaoi a n-iarrtar scil na comparáide sna tascanna éisteachta seo..

Sliocht 5 agus Sliocht 6, a sheinnfear dhá uair.

(e) Ó thaobh gnéithe ceoil de, déan cur síos ar chosúlacht **amháin** agus ar dhifríocht **amháin** idir Sliocht 5 agus Sliocht 6.

(i) Cosúlacht:

(ii) Difríocht:

Sliocht 2, a sheinnfear trí huair.

(vi) Tá an ceol sa sliocht seo níos drámata ná an ceol i Sliocht 1. Mínigh an chúis atá leis sin agus conas a bhaintear amach sa cheol é.

Gníomhaíocht 5b: Cad iad na bealaí eile atá ann chun scoláirí a mhealladh i scil na comparáide?

Straitéis Fhéideartha chun Critéir Ratha a Chomhchruthú

Roimh an bhFoghlaim

- Bailigh samplaí oibre d'iar-scoláirí nó cruthaigh d'eiseamláirí féin atá nasctha leis an bhfoghlaim
- Socraigh CONAS atá tú chun iad seo a chur i láthair do do chuid scoláirí m.sh., obair ghrúpa, Smaoinigh-Péireáil-Roinn, nó plé ginearálta ranga
- Déan cinneadh CÉN UAIR a chabhródh sé le foghlaim scoláirí iad a bheith ag comhthógáil critéir ratha

Lena Linn

- Roinn 2-3 shampla gan ainm agus iarr ar na scoláirí an fhoghlaim atá le fáil sna samplaí sin atá nasctha leis na hintinní foghlama a phlé
- Iarr ar na scoláirí cur síos a dhéanamh ina bhfocail féin ar an sampla is fearr a d'oibrigh agus cén fáth
- Sórtáil na pointí plé a dhéanann na scoláirí i gcatagóirí éagsúla (nuair is cuí)
- Le chéile, cruthaigh na ráitis 'Is féidir liom / Is féidir linn...' a bhaineann leis an bhfoghlaim sin don ghrúpa scoláirí sin, ina dteanga chomhaontaithe féin atá sothuigthe ag scoláirí
- Roinn na critéir ratha chomhchruthaithe chomhaontaithe leis na scoláirí tríd an Timpeallacht Fhíorúil Foghlama atá roghnaithe agat nó cuir in airde iad in áit fheiceálach i do sheomra ranga

Leanúnach

- Lean ar aghaidh ag úsáid na samplaí seo agus obair reatha scoláirí atá idir lámha chun píosaí oibre a chur i gcomparáid, dul chun cinn a aithint, a thabhairt faoi deara cad is gá a athbhreithniú, agus na chéad chéimeanna eile a chinneadh
- Lean ar aghaidh ag tagairt do chritéir ratha chomhaontaithe. Mar sin féin, déan athbhreithniú agus beachtú má mheastar gur gá sin le himeacht ama
- Iarr ar do scoláirí féinmheasúnú agus piarmheasúnú a dhéanamh trína gcuid oibre féin a chur i gcomparáid leis na samplaí anaithnide oibre
- Iarr ar na scoláirí gach dréacht agus athdhreachtú oibre a choinneáil agus leanúint orthu ag machnamh ar a ndul chun cinn agus é sin a mheasúnú.

Tar éis

- Iarr ar na scoláirí roinnt dá gcuid oibre féin a chur le taisce samplaí is féidir a úsáid chun foghlaim a scafláil chun go dtosóidh an próiseas ar fad arís

Féidearthachtaí do Chaint an Mhúinteora leis na scoláirí...

- Seo an áit a bhfuil tú, dar leat (ag breathnú ar na Critéir Ratha)
  - Seo an áit ar gá duit dul (ag tagairt do na hintinní Foghlama)
- Seo na chéad chéimeanna eile is féidir leat a ghlacadh le dul chun cinn (ag tabhairt Aiseolais)
  - Conas is féidir liom cabhrú leat?

Straitéis Fhéideartha chun Critéir Ratha a Chomhchruthú

1

BERLIOZ	TCHAIKOVSKY
Uirlisí: Uirlisí práis agus cnaguirlisí leathnaithe	Uirlisí práis agus cnaguirlisí leathnaithe
Séis: Úsáidtear séis a fuarthas ar iasacht	Úsáidtear séis a fuarthas ar iasacht
Luas: Roinnt athruithe luais sa cheann seo	Roinnt athruithe luais sa cheann seo
Stíl: Is siansa é seo	Is siansa é seo
Méadar: Is amchomhartha 6/8 den chuid is mó é	Méadar 2 den chuid is mó
Dinimicí: Athruithe drámatúla ó ard go bog	Athruithe drámatúla ó ard go bog

2

Cosúlachtaí

- Tá go leor práis agus cnaguirlisí sa dá phíos sa cheolfhoireann
- Téamaí ar iasacht (Dies Irae)
- Tá athruithe móra dinimiciúla sa dá cheann acu: Tá tutti ard agus codanna boga gaothuirlisí ag Berlioz agus tá cloigíní arda agus boga ag an gceann eile

Difríochtaí

- In Berlioz athraíonn an luas cuid mhór, ach in Tchaikovsky athraíonn an tonúlacht cuid mhór
- Is ceol cláir é Berlioz, ach is é an náisiúnachas atá i saothar Tchaikovsky
- Tá Tchaikovsky in am 3/4 agus tá Berlioz in am 4/4

3

BERLIOZ	TCHAIKOVSKY
Cosúlachtaí Ceolfhoireann mhór ina seinntear tiúba agus cloig	Ceolfhoireann mhór ina seinntear ciombail phlimpe agus dord-druma
Ceol ar iasacht ó stíl eile – Is cantaireacht eaglasta ó Ré na hAthbheochana é an Dies Irae	Ceol ar iasacht ó stíl eile – Is amhrán tíre Rúiseach é an fonn
Tá athruithe dinimiciúla drámatúla ann ar nós clingean na cloig is airde ansin na cloig is boige sa Dies Irae	Tá athruithe dinimiciúla drámatúla ann ar nós an chodarsnacht idir na codanna tutti i bhfad níos airde agus an chuid lárnach níos ciúine le gaothuirlisí agus le téaduirlisí
Difríochtaí Cluintear roinnt athruithe luais síos tríd	Fanann an luas mar an gcéanna den chuid is mó síos tríd
Is siansa tuairisciúil é seo, agus cruthaíonn Berlioz radharc beoga de na cailleacha ag damhsa	Ní sampla é an siansa seo de cheol tuairisciúil
Tá an chuid is mó den ghluaiseacht seo in am 6/8	Tá an ghluaiseacht seo in am trí-bhuilleach

Gníomhaíocht 6: Smaoinigh ar scil an bhreithiúnais chomparáidigh sna 3 fhreagra seo. Cé acu is fearr a oibríonn, agus cén fáth?

Ráitis Critéir Ratha
Is féidir liom/linn...

...CNCM, Díriú ar an bhFoghlaim Leabhrán 1, ...

Cad faoi a bheidh an fhoghlaim

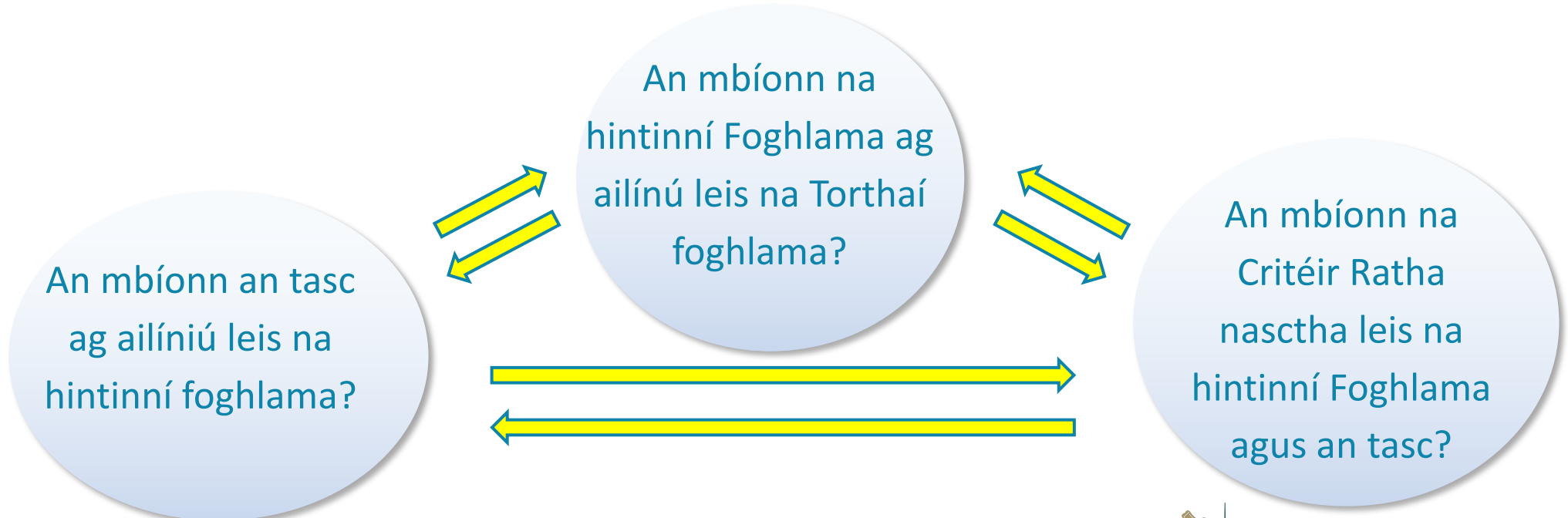
INTINNÍ FOGHLAMA

- díronn siad ar an bhfoghlaim agus ní ar an ngníomh
- bíonn siad nasctha i gcónaí leis an bhfoghlaim atá bearthaithe
- bíonn siad scríofa i dteanga a úsáideann agus a thuigeann scoláirí
- díronn siad ar an méid a bheas foghlamtha ag scoláirí faoi dheireadh an cheachta
- beidh siad leathan go leor ionas nach gcuirfidh siad srian leis an réimse leathan eispéiris foghlama

Conas a bheidh a fhios agat gur tharla an fhoghlaim

CRITÉIR RATHA

- déanfaidh siad nasc i gcónaí leis na hintinní foghlama
- cuireann siad síos ar an gcuma atá ar rath
- bíonn siad comhchruthaithe leis na scoláirí
- déanfaidh siad scafláil ar an bhfoghlaim le linn na gníomhaíochta
- beidh siad mar bhunús le haiseolas, piarmheasúnú agus féinmheasúnú

ÉISTEACHT Roghnach na hArdteistiméireachta

Beidh sé de chead ag scoláirí a dtéama sainstaidéir féin a roghnú faoi réir na gcritéar seo a leanas. Maidir leis an dtéama sainstaidéir ba chóir...

- go roghnófar é as ceolstaidéar a bhaineann le hábhar cuí, i.e.,
  - (a) ceol ealaíne as tréimhse shainiúil ar bith de stair an cheoil, e.g., ceol ó na tréimhsí Meánaoiseacha, Rómánsacha nó Impriseanaíocha
  - nó (b) ceol comhaimseartha – I leith stíleanna coitianta nó ealaíne
  - nó (c) ceol traidisiúnta nó eithneach
- go mbeidh sé iomlán ann féin, agus fáil air i ndíolamaí foilsithe
- go mbeadh sé sách leathan ionas go gcuirfeadh sé ar chumas scoláire breithiúnais chomparáideacha a dhéanamh
- go mbeadh sé sách sainithe ionas a go gcuirfeadh sé ar chumas scoláire a n-aire a dhíriú ar bhunábhar cheoil an téama a roghnaíodh

Ní miste tabhairt faoi éisteacht dhiongbháilte...

- chun an spreagadh pearsanta a thagann ón gceol a fhorbairt
- chun gnéithe éagsúla ceoil a léiriú trí bheith ag éisteacht agus ag déanamh staidéara ar scóir
- chun gnéithe éagsúla a bhaineann le heolas ar cheol a thaispeáint agus a shoiléiriú
- chun cuidiú le tuiscint an cheoil agus lena nochtadh sin
- chun inniúlachtaí a chothú sa cheolscagadh agus sa mheasúnú

Samplaí de Théamaí Oiriúnacha

- Cantaireacht eaglasta
- Madragail de chuid na hAthbheochana Sasanaí
- An coinséartó grosso
- An siansa clasaiceach
- Lieder Gearmáineach c.1800-c.1850
- Ceoldráma Iodáileach c.1850-c.1900
- Ceol bailé na Rúise
- Ceol piano impriseanaíochta
- Ceol pobail Mheiriceá c.1918 – c.1950
- Ceol scannáin ó c.1968 go dtí an lá inniu
- Snagcheol na luath-thréimhse
- Ceol an phobail Éirinnigh inniu
- Ceol de chuid cumadóirí na linne seo in Éirinn
- Téadchearthairéadaí de chuid gnáthchumadóirí na linne seo
- Ceol eithneach ón Áise

(...Siollabas Ceoil na hArdteistiméireachta, 1996, Ich. 22)

Nóta do Mhúinteoirí

Déan machnamh breise ar na pointí seo a leanas má tá tú ag gabháil don Mhodúl Roghnach Éisteachta le do scolaire

- Roghnaigh topaic oiriúnach dea-roghnaithe
- Cuir freagairt phearsanta don gceol ar fáil
- Déan staidéar ar 5 phíosa ceoil ar a laghad
- Ullmhaigh taifeadadh de 10 sliocht san iomlán, uasmhéid de 20-30 soicind ar fad, ó na 5 píosa a ndearnadh staidéar orthu. Cuimhnigh cárta inleagtha a chur isteach ina liostaítear teidil na sleachta go soiléir.
- Leirigh feasacht, tuiscint agus eolas ar 3 ghné shuntasacha cheoil . Déan tagairt do na 10 sliocht ceoil ar fad a léiríonn na gnéithe atá á bplé.
- Bí cinnte go ndéanfaidh tú tagairt do thrí fhoinse mhionsonraithe ar a laghad chun fianaise a thabhairt ar scil an taighde
- Súfidh na scoláirí páipéar 45 nóiméad chomh maith leis an gcroípháipéar Éisteachta agus tabharfaidh siad na sleachta don fheitheoir ar lá an scrúdaithe

Nótaí

An Chluas Inmheánach a Fhorbairt

Is é atá i gceist leis an gcluas inmheánach a fhorbairt foghlaim chun smaointe ceoil a 'chloisteáil' i do cheann agus na smaointe sin a chur in iúl i nodaireacht scríofa / ghráfach agus / nó i léiriú. Mar mhúinteoirí, déanaimid ár ndícheall cluas inmheánach ár scoláirí a fhorbairt, chun fuaim agus siombail a nascadh agus iad a chumasú mar cheoltóirí cruthaitheacha. Seo a leanas roinnt straitéisí oideolaíochta le cur san áireamh agus tú ag gabháil don phróiseas cumadóireachta sa seomra ceoil.

1. Foghlaim Mhacallach Is cur chuige éifeachtach é seo in amanna chun éisteacht inmheánach na scoláirí a fheabhsú maidir le séis agus rithim a thacóidh ar a sheal lena scileanna cumadóireachta. Is é atá i gceist go mbíonn scoláirí ag canadh nó ag seinm mar fhreagra ar spreagadh ó chluas.

Cuir chuige fhéideartha

- Amhráin mhacallacha a chasadh m.sh. *Swing Low Sweet Chariot*
- Dul i gceann gníomhaíochtaí athchuimhne chluaise m.sh. buaileann an ceannaire frása lena bhosa agus bíonn an grúpa á athrá
- Frása an cheannaire a chanadh nó a athsheinm le solfa/ainmneacha airde/ainmneacha rithime
- Ábhar aitheanta a chanadh nó a sheinm i gcanóin
- 'Liosta siopadóireachta': Canann nó seinneann scoláire amháin smaoineamh gearr rithimeach nó séiseach. Déanann an chéad scoláire eile an smaoineamh a athcheol agus cuireann sé a chuid féin leis. Déanann an tríú scoláire an dá smaoineamh a athcheol agus cuireann sé ceann eile leis. Leanann an próiseas ar aghaidh go dtí go ndéantar botún

2. Idirchéimeanna agus Cordaí a aithint Is bloic thógála iad seo a bhaineann go dlúth le scríbhneoireacht séise. Trí idirchéimeanna agus cordaí a iniúchadh go córasach cothaítear an scil a bhaineann le séis agus armóin a chruthú, agus tacaíonn sé sin le foghlaim ghléasanna, tonúlachta agus feistí struchtúracha.

Cuir chuige fhéideartha

- Druileanna idirchéime a chanadh agus / nó sheinm
- Blúirí ó cheol aitheanta a chanadh agus / nó a sheinm le béim ar idirchéim ar leith
- Nótaí cordaí diatonacha a chanadh agus / nó a sheinm i dtonúlachtaí móra agus beaga
- Uirlisí cuí a úsáid chun réimnithe cordaí agus dúntaí a sheinm
- Tonúlacht chorda, gnáthdhúntaí nó réimnithe corda a aithint ó chluas
- Réimniú corda a athsheinm i ngléas difriúil
- Séis a sheinm trí roinnt nótaí a chanadh amach os ard agus roinnt eile a cheol i do cheann
- Idirchéim a chanadh agus tú ag bogadh idir dhá áit éagsúla m.sh. ó chéim amháin go céim eile ar staighre

3. Cur Chuige Dé-Thaisc Is é atá i gceist leis sin dhá thasc ceoil a dhéanamh ag an am céanna chun tuiscint scoláirí a dhoimhniú ar an gcaoi a n-oibríonn sraitheanna fuaimne le chéile.

Cuir chuige fhéideartha

- Séis a chanadh agus an buille a bhualadh go héadrom
- Séis a chanadh agus rithim scoite a bhualadh go héadrom m.sh. ná buail ach nuair a tharlaíonn sé
- Séis a chanadh agus ostinato rithimeach a bhualadh go héadrom
- An rithim agus an buille a sheinm, nó dhá rithim ag an am céanna, trí bhualadh le lámha agus cosa difriúla
- Corda briste a chanadh agus an bloc-chorda céanna á sheinm ar uirlis
- Amhrán a chanadh agus dordlíne nó réimniú corda simplí a sheinm a ghabhann leis Amhrán aitheanta a chanadh agus rithim an amhráin a bhualadh de bhosa sa chanóin

4. Cumraíocht/Cruth Tá sé seo bunúsach agus séiseanna léiritheacha, rifeanna nótaílte, agus buaicphointí spreagúla á ndéanamh. Is é atá i gceist scoláirí a bheith ag forbairt feasachta ar chruthanna agus ar phatrúin séiseacha chun tacú lena bpróiseas cumadóireachta.

Cuir chuige fhéideartha

- Séis a chanadh agus cruth a rianú m.sh. an cruth séiseach a 'tharraingt' san aer nó ar pháipéar
- Cruth ar bith a tharraingt san aer nó ar pháipéar agus séis a chruthú a oireann don chruth sin
- Deirí frásaí malartacha a chumadh agus canadh d'amhráin aithnidiúla
- Cumadh agus canadh deirí frásaí chun a chinntiú go bhfuil do cheol críochnaithe nó neamhchríochnaithe
- Can amhrán aitheanta agus bain úsáid as d'uirlis chun na nótaí is airde agus is ísle a aimsiú. Smaoinigh ar an gcaoi a leathnaíonn an cumadóir/cumadóir amhrán an raon
- Can léim eatramh agus déan iniúchadh ar an nóta le bogadh sa treo eile
- Cum móitíf shimplí agus déan cleachtadh ar an amhránaíocht/seinm in ord

Gníomhaíocht 9: Iniúch ceann de na tascanna cumadóireachta seo do do scoláirí Sóisearacha nó Sinsearacha agus roghnaigh 1-2 de na straitéisí oideolaíocha seo a chabhródh leis an bhfoghlaim seo

Rithim
 548
 Nigh do lá - mha, scríos gach geim.

Rithim
 548
 Bí ar d'air - deall, nigh go grinn.

Moderato
mf

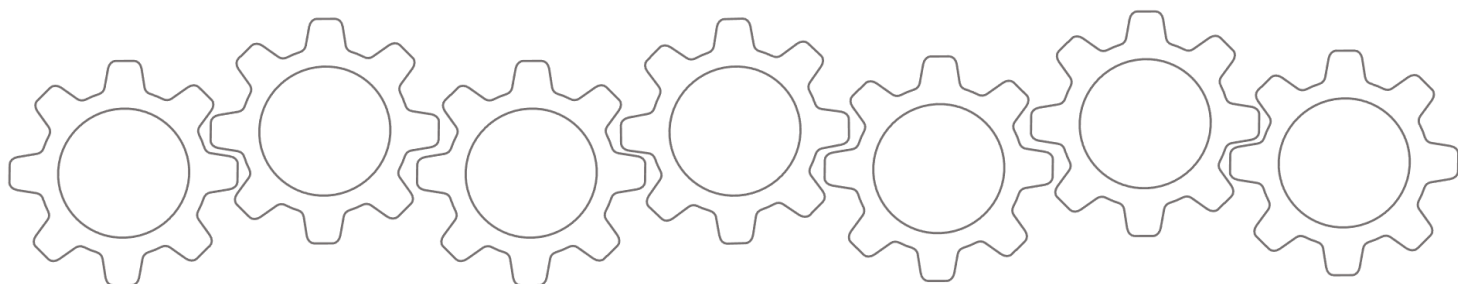

Aistear Déantáin Ceoil

Gníomhaíocht 8a: Smaoinigh ar na moltaí i ngach ceann de na céimeanna seo.

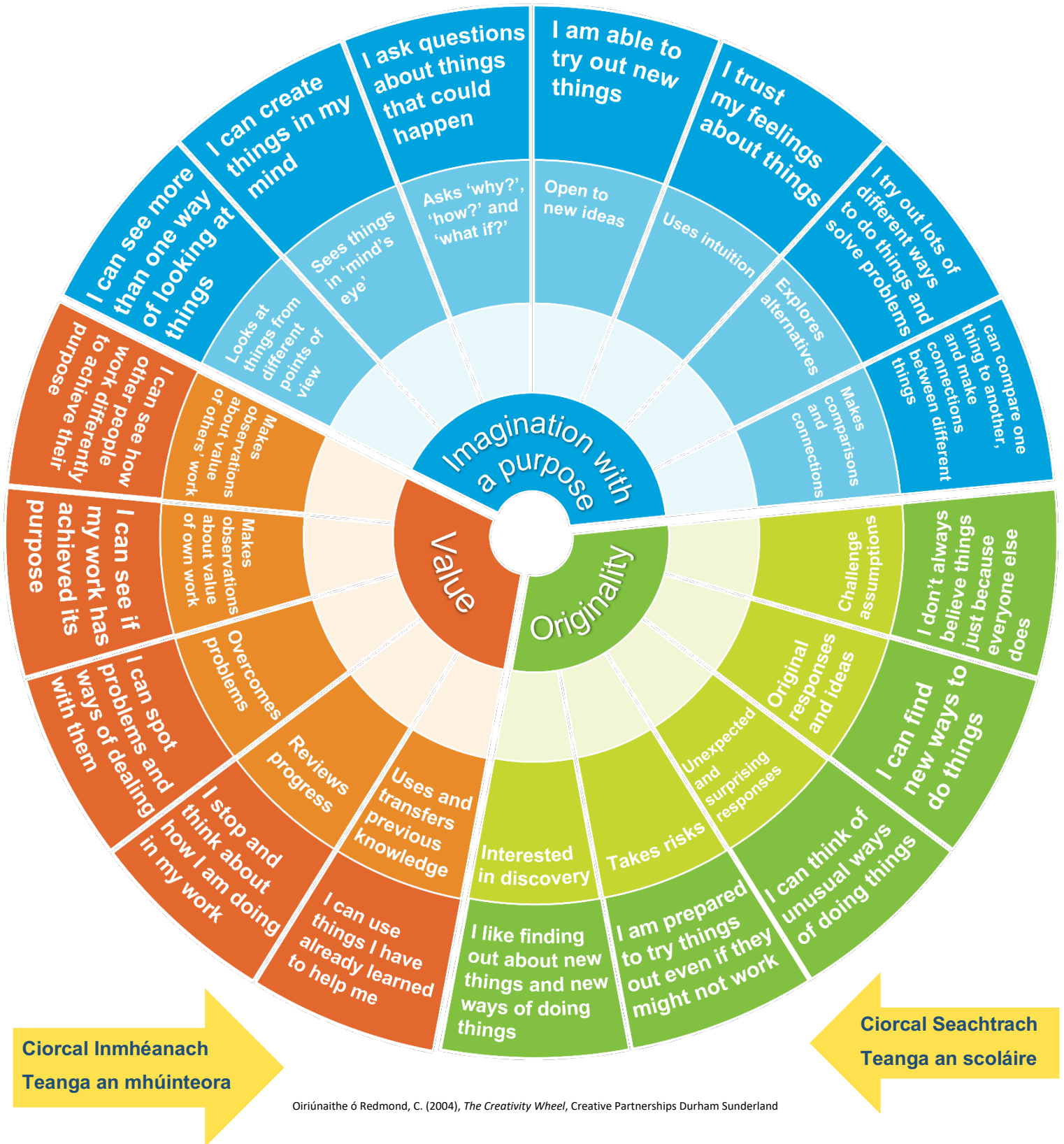

Gníomhaíocht 8b: Socraigh cé acu de na céimeanna seo a bhaineann leis an bpróiseas agus cé acu a bhaineann leis an táirge.

Gníomhaíocht 10

- Conas a mheallfaimis scoláirí lena gcuid samhlaíochta a úsáid?
- Cén chaoi a mbeidh a fhios ag scoláirí go bhfuil rud úrnua á chumadh acu?
- Cad iad na straitéisí a chabhródh le scoláirí meas a bheith acu ar a gcuid oibre?

Nasc le Samplaí de chuid CNCM de MRB1 Obair Scoláirí: Punann Chumadóireachta

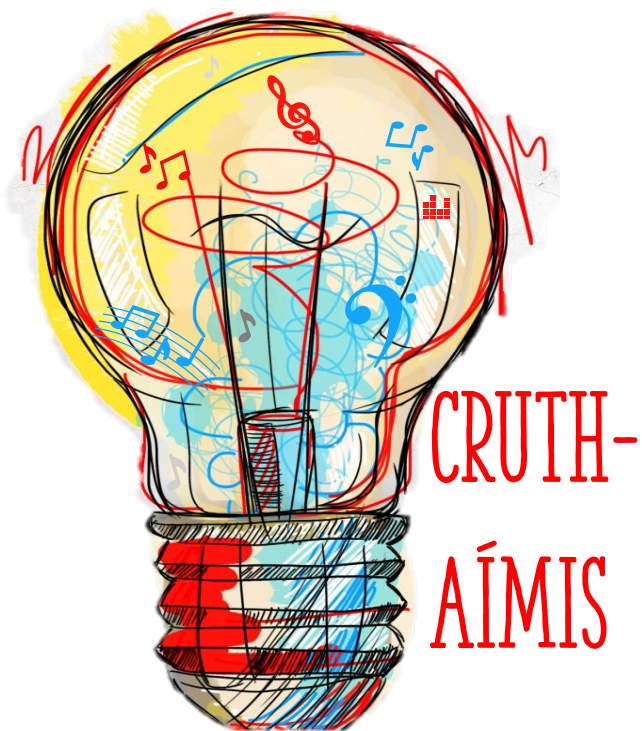
<https://curriculumonline.ie/Junior-Cycle/Junior-Cycle-Subjects/Music/Examples-of-student-work/Examples-of-CBA-1-Composition-Portfolio/>

Gníomhaíocht 11

Cuir síos ar an gcaoi a bhfuil na píosaí cumadóireachta i Samplaí A agus/nó F úrnua agus samhlaíoch agus conas a ceapadh iad agus cuspóir acu.

SAMPLA ? : Píosa ?

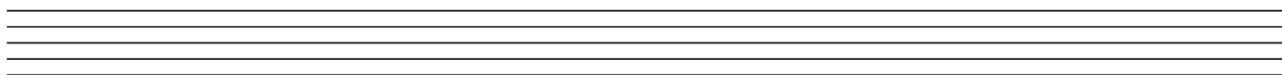
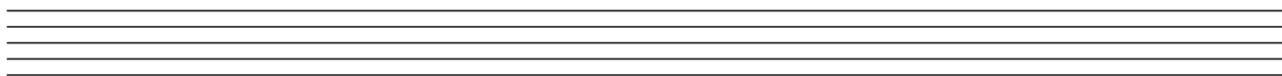
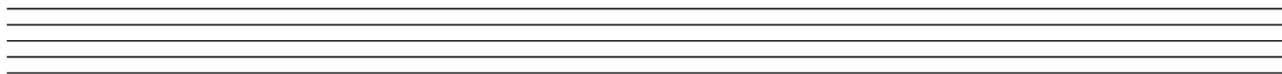
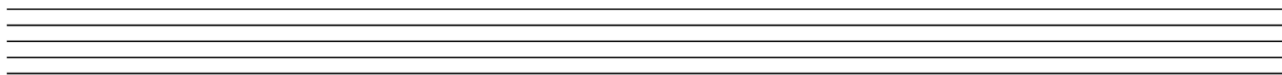
SAMPLA ? : Píosa ?

Gníomhaíocht 12

Roghnaigh cárta ar bith go randamach agus gabh i mbun cruthaíochta!

Agus tú ag dul i ngleic leis na céimeanna ar do chárta, smaoinigh ar an gcaoi ar féidir le nádúr comhtháite na cumadóireachta, na héisteachta agus an taibhithe cabhrú leis an bhfoghlaim seo.

CUMADÓIREACHT Roghnach na hArdteistiméireachta

Don mhodúl roghnach seo, caithfidh scoláirí dhá dhreacht ghearra agus/nó dhá amhrán óna bpunann cumadóireachta, a chum siad nó a d'eagraigh siad nó a dhein siad féin a ionstraimiú a thairiscint, mar aon leis an gcroípháipéar cumadóireachta.

Is ceadmhach cumadóireachtaí a thairiscint ag baint úsáid as bealaí coitianta, traidisiúnta, comhthionólacha, eithneacha, *avant-garde* nó leictro-fuiamíochta. Glacfar freisin le teaghlaim ar bith de níos mó ná ceann amháin de na bealaí atá luaite thuas.

Ba chóir an leagan deiridh de gach cumadóireacht breactha i nodaireacht chomh hiomlán agus is féidir ag baint leasa as nodaireacht choitianta agus/nó ghrafach i dteannta le léargas iomlán scríofa.

Aon uair go ndéanfar ceol leictro-fuiamíochta a thairiscint, beid sé riachtanach téip/CD/MP3 réamhullmhaithe a chur ar fail.

Ba chóir go ndéanfaí aon iarrachtaí ionstraimithe a thairiscint i bhfoirm lánscóir.

Nuair a bheadh cumadóireacht um fhianaise cháipéiseach á tairiscint, ba chóir go dtabharfadh cibé ceol a dhéantar a thairiscint fianaise I dtaobh na nithe seo a chur ar fáil

- eolas faoi agus feidhmiú as an nodaireacht chuí
- tuiscint shásúil ar an mheán léirithe (ar na meáin léirithe)
- smacht dothaineach ar na saintréithe ceolmhara (e.g. santréithe móitifeacha, struchtúracha, tonúla agus éirimnochtacha)
- slánbhreithiúnas ceoil

(...Siollabas Ceoil na hArdteistiméireachta, 1996, lch. 8)

Nóta do Mhúinteoirí

Má tá tú ag plé leis an Modúl Roghnach Cumadóireachta, beidh ar an scoláire fianaise ar na nithe seo a leanas a thaispeáint ina gcuid cumadóireachta...

- cruthaitheacht agus úrnuacht
- tuiscint ar phrionsabail na cumadóireachta/an cheolfhoirnithe/an chóirithe
- nodaireacht chuí
- cur síos ar phróiseas na cumadóireachta

(...Scéim Mharcála Ceoil na hArdteistiméireachta 2022)

Tobchumadóireacht

Is é a bhíonn i gceist le tobchumadóireacht cruthaitheacht agus samhlaíocht na scoláirí a chothú agus scafláil chuí a chur ar fáil agus iad ag baint triail as rudaí agus ag forbairt na scile ceoil seo. Baineann tobchumadóireacht le cruthú ceoil spontáineach, a bhíonn bunaithe go minic ar, nó á spreagadh ag smaoineamh ceoil atá ann cheana féin, mar shampla blúire séiseach, rithimeach nó armónach. Seo straitéis le breithniú má bhíonn tú ag plé le tobchumadóireacht sa seomra ceoil.

1. Tobchumadóireacht Shéiseach Is é atá i gceist leis seo séis nua a chruthú agus a chasadh go spontáineach bunaithe ar shéis ar leith. Tógtar ar an tséis áirithe sin trína chruthanna, móitífeanna, rithimí agus/nó armóin intuigthe a úsáid chun forbairt cheolmhar a dhéanamh ar do shéis nua.

Gníomhaíochtaí Féideartha

- A bheith ag canadh (solfa/ainm nóta) chun an chluas inmheánach a forbairt
- Tosú le nóta amháin, ansin dhá nóta, ansin trí nóta agus mar sin de
- Tógáil air a fhad le scála peinteatonach, mórscála / mionscála, scálaí gorma
- Móitífeanna ón tséis bhunaidh a chur in oiriúint trí nótaí pasála agus nótaí cúnta a chur léi nó a bhaint di
- Straitéis mhacallach a úsáid trí rif athsheinnte is féidir a chanadh agus / nó a sheinm ag cur le líon na mbarraí de réir mar a éiríonn scoláirí níos muiníní

Sampla

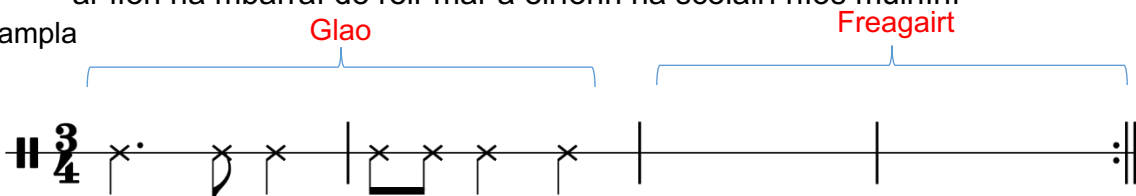

2. Tobchumadóireacht Rithimeach is é sin rithim nua a chruthú agus a chasadh go spontáineach bunaithe ar rithim ar leith

Gníomhaíochtaí Féideartha

- Patrúin rithimeacha choitianta a chleachtadh in am a 2 agus a 3 agus iad a mheascadh chun patrúin nua a chruthú
- Focail agus as frásaí a úsáid chun patrúin rithime a chruthú m.sh. bia, deochanna, ainmhithe, abairtí simplí, filíocht, siollaí raiméise
- Tosú le leathlán amháin, ansin dhá leathnóta in aghaidh an bharra agus de réir a chéile croisíní, camáin agus croisín-camán poncailte a chur isteach
- Straitéis mhacallach a úsáid trí rithim athsheinnte is féidir a thapáil nó a sheinm ag tógáil ar líon na mbarraí de réir mar a éiríonn na scoláirí níos muiníní

Sampla

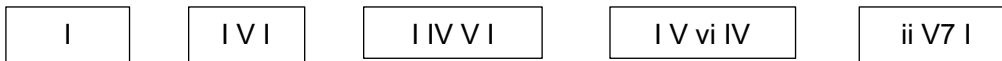

- 3. Tobchumadóireacht Armónach** is ionann sin agus séis a chruthú agus a chasadh go spontáineach bunaithe ar réimniú corda agus ar amchomhartha ar leith trí úsáid a bhaint as nótaí corda agus/nó as nótaí neamh-armóin a thagraíonn don réimniú corda ar leith

Gníomhaíochtaí Féideartha

- Fréamh, an 3ú agus an cúigiú nóta de chorda roghnaithe a sheinm agus go leor patrúin éagsúla a chruthú ag baint úsáid as na trí nóta sin
- Cumadh ar réimniú dhá chorda ar dtús ag baint úsáid as an bhfréamh léi féin, ansin an fhréamh agus an 3^ú nóta, ansin nótaí corda amháin, ansin nótaí corda & garnótaí
- Chun cruth séiseach níos fearr a fháil agus léimeanna leathana gan ghá a sheachaint déan iarracht bogadh go dtí an nóta is gaire den chéad athrú corda eile***
- Cleachtadh a dhéanamh ar phatrúin shéiseacha, ag úsáid nótaí pasála agus/nó nótaí cúnata is féidir a úsáid ar chorda ar bith m.sh. 121, 323, 3215
- Smaoineamh ar na patrúin sin a fhorbairt tuilleadh ina bpatrún seicheamhach
- Cleachtadh a dhéanamh ar réimniú cordaí coitianta m.sh.,

Sampla

Déan cinneadh faoin uirlis/guth a úsáidfidh tú chun tobchumadh a dhéanamh ar an réimniú 2-chorda seo. Cuir isteach an eochair agus an gléaschomhartha atá ar iarraidh. Bain triail as na céimeanna thuas. Go n-éirí leat!

Piano

- 4. Tobchumadóireacht ar mhodh a thugtar** is ionann sin agus píosa ceoil a chruthú agus a chasadh go spontáineach bunaithe ar ghiúmar ar leith. Ba cheart go gcruthódh agus/nó go léireodh na roghanna ceoil a dhéantar sa chumadh an giúmar ar leith sin

Gníomhaíochtaí Féideartha

- A shocrú cé na comhábhair/eilimintí ceoil is féidir a úsáid chun giúmar a léiriú m.sh., chun giúmar síochánta a chruthú, d'fhéadfá mórghléas a úsáid mar aon le luas mall, agus cruthanna séiseacha a théann ó ard go híseal .
- Giúmar a roghnú go randamach agus tobchumadh a dhéanamh air. Taifead a dhéanamh ar do thobchumadh agus éisteacht leis. Breithniú cad é a d'oibrigh go maith agus cad é a d'fhéadfaí a fheabhsú.
- Iris tobchumadóireachta a choimeád de chruthanna séiseacha, patrúin rithimeacha, seichimh chorda, bealaí chun mothúcháin a chruthú agus aon smaointe eile a chabhróidh le do stíl tobchumadóireachta féin a fhorbairt

Praiticiúil: Cad é atá i gceist leis an bhfoghlaim seo?

Líofacht Theicniúil

- beachtas nótaí
- comhsheasmhacht rithimiúil
- deaslámhacht agus smacht teicniúil
- caighdeán iomchuí toin

Nótaí

[ ]

Líofacht an Cheoil

- ceolmhaireacht
- léiriú
- cumarsáid cheoil
- ábhar an chláir

Nótaí

[ ]

Taibhiú: Scóir Ensemble Seomra Ranga

Gníomhaíocht 14

Déan iniúchadh ar cheann de na píosaí seo do scoláirí na Sraithe Sóisearaí nó na hArdteistiméireachta agus cuir isteach an scór inar féidir teacht ar an bhfoghlaim phraiticiúil seo. Roinn píosa amháin eile a chabhraigh leis an bhfoghlaim le haghaidh seinm grúpa i do sheomra ranga

Gníomhaíocht 15

Conas ar chabhair bhreise do do scoláirí í an fhoghlaim seo sa phíosa atá roghnaithe agat agus iad ag plé le héisteacht agus le cumadóireacht?

TOBCHUMADH (AL) / IMPROVISATION (HL)

SÉISEACH / MELODIC

Moderato

ARMÓNACH / HARMONIC

4/4

Dm	Gm	A	A ⁷
B ^b	Gm	A ⁷	Dm

RITHIMEACH / RHYTHMIC

Moderato

TOBCHUMADH AR MHODH A THUGTAR IMPROVISATION ON A GIVEN MOOD

Improvise on one of the following:

- (i) contentment
- (ii) playfulness
- (iii) anger

Tobchum ar cheann amháin díobh seo a leanas:

- (i) sástacht
- (ii) spráúlacht
- (iii) fearg

(...CSS, Trialacha Neamhullmhaithe Ceoil na hArdteistiméireachta, 2022)

TOBCHUMADH / IMPROVISATION SÉISEACH / MELODIC

ARMÓNACH / HARMONIC

Moderato

RITHIMEACH / RHYTHMIC

Moderato

TOBCHUMADH AR MHODH A THUGTAR IMPROVISATION ON A GIVEN MOOD

Tobchum ar cheann amháin díobh seo a leanas:

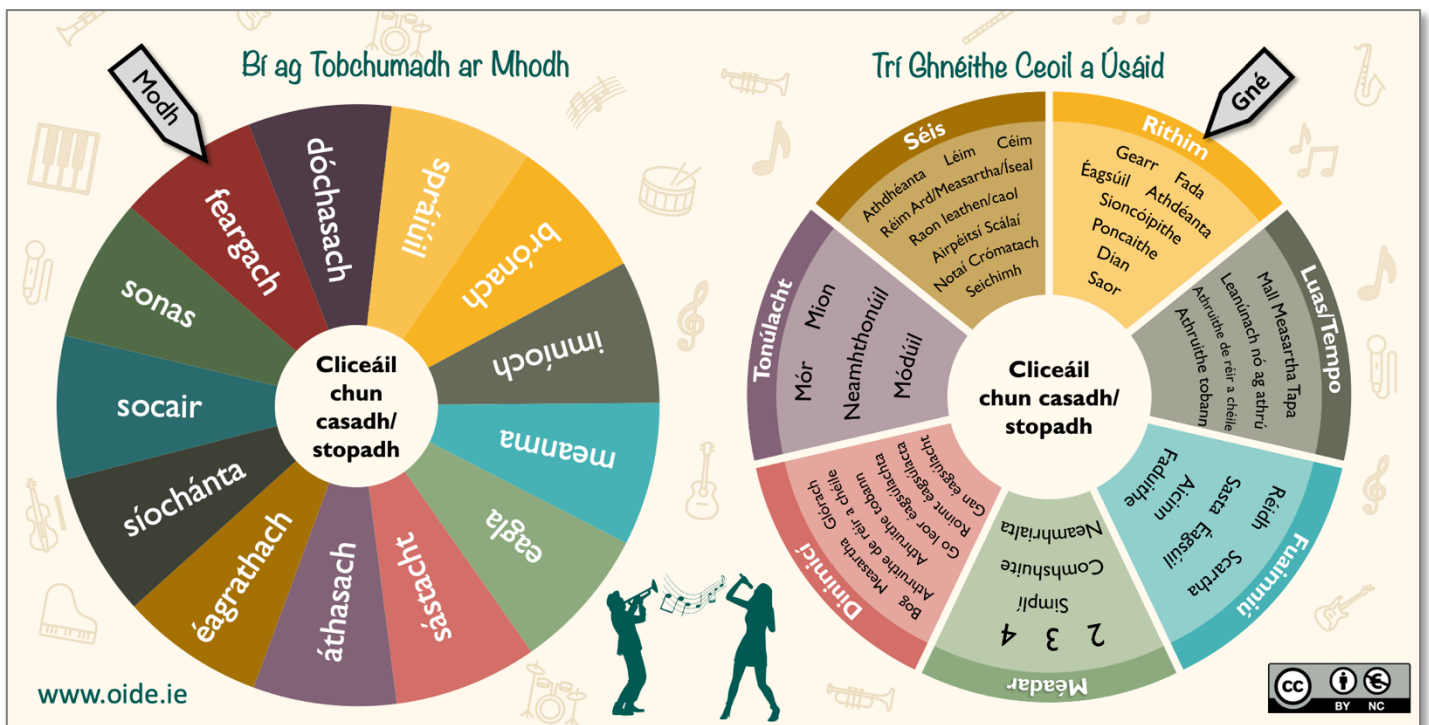
Improvise on one of the following:

- (i) Feargach
- (ii) Áthasach
- (iii) Socair

- (i) Angry
- (ii) Joyful
- (iii) Calm

(...CSS, Trialacha Neamhullmhaithe Ceoil na Sraithe Sóisearaí, 2022)

Gníomhaíocht 16 Roghnaigh ceann amháin de na trialacha neamhullmhaithe seo, Sinsearach nó Sóisearach, agus fiafraigh cé na gníomhaíochtaí a chabhródh leo? Roinn gníomhaíocht amháin eile a chabhraigh le tobchumadóireacht i do sheomra ranga

Gníomhaíocht 17

- Cliceáil ar rothaí na tobchumadóireachta idirghníomhaí chun giúmar agus gné ceoil a roghnú go randamach agus tobchumadóireacht a dhéanamh orthu!
- Agus tú ag plé leis an taca seo, smaoinigh ar an gcaoi a bhfuil nádúr comhtháite na cumadóireachta, na héisteachta agus an taibhléirithe ina dhlúthchuid den fhoghlaim seo

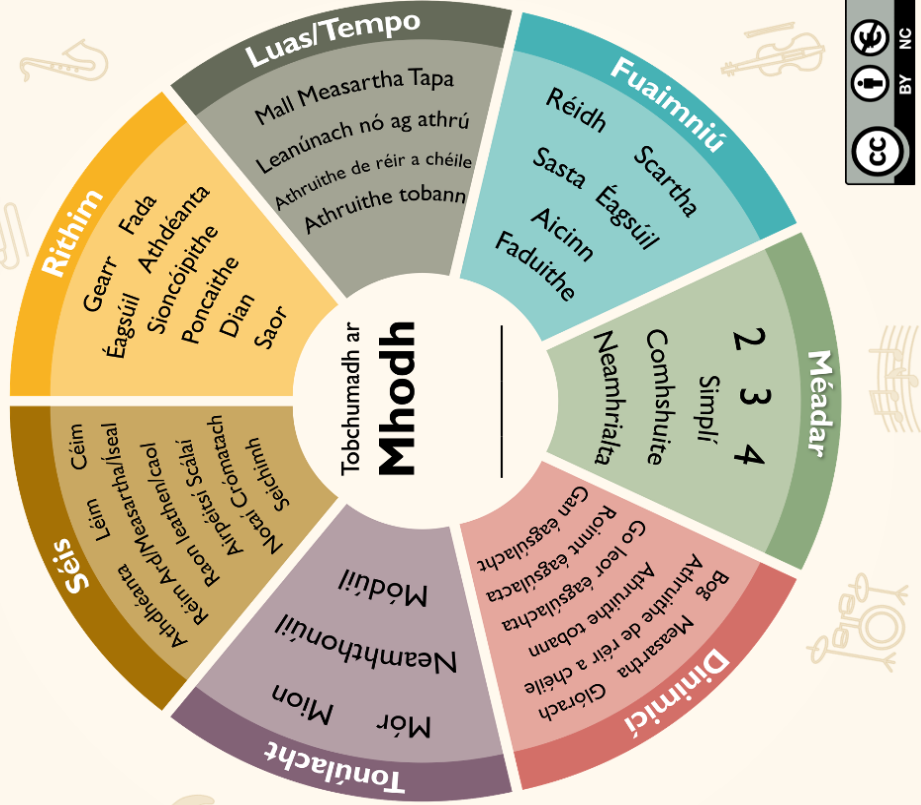
Smaointe...

Let's Improvise on a Mood

1. Roghnaigh giúmar agus bain úsáid as an roth chun do thobchumadóireacht a phleanáil
2. Líon isteach do ghiúmar roghnaithe sa lár
3. Socraigh cé acu **EILIMINTE**(i) ar cheart díriú orthu
4. Cuir ciorcal timpeall ar na gnéithe is mian leat a úsáid i do thobchumadóireacht

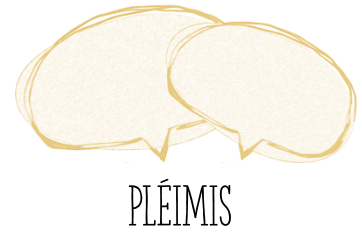

Oide

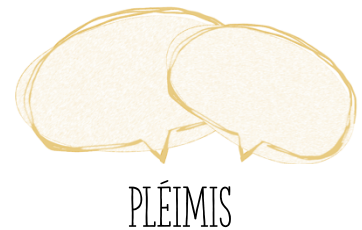
ÉISTEACHT: Machnamh

Machnamh 1: Ag machnamh ar ár gcomhráite go léir, cén gníomh amháin ón seisiún seo a d'fhéadfá a dhéanamh ar fhilleadh ar scoil duit?

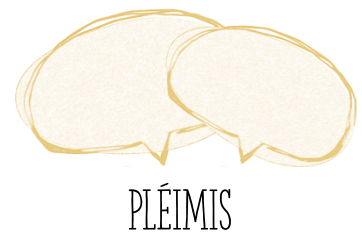
CUMADÓIREACHT: Machnamh

Machnamh 2: Ag machnamh ar ár gcomhráite go léir, cén gníomh amháin ón seisiún seo a d'fhéadfá a dhéanamh ar fhilleadh ar scoil duit?

TAIBHIÚ: Machnamh

Machnamh 3: Ag machnamh ar ár gcomhráite go léir, cén gníomh amháin ón seisiún seo a d'fhéadfá a dhéanamh ar fhilleadh ar scoil duit?

Gníomhaíocht 18

Ag machnamh ar na comhráite uilig a bhí againn inniu, tabhair sampla amháin den áit ar féidir teacht ar gach ceann de phrionsabail Nádúr na Foghlama i Nádúr Chomhtháite Foghlama an Cheoil

Naisc
chothromán
-acha a
thógáil

Nádúr
sóisialta
na
foglama

Difríochtaí
aonair a
aithint

Foghlaimoirí
sa chroílár

Gach
foghlaimoir
a fhorbairt

Measúnú
chun
foglama

Tá
mothúcháin
lárnach san
fhoghlaim